

Dopen in kleine kring

Vier situaties die zich in 2016 vrijwel tegelijkertijd voordeden:

1. De familie M. is een Hongaars gezin dat in ons dorp woont, en via twee van onze Hongaarstalige gemeenteleden is er contact. Ze wilden hun beide kinderen laten dopen, ze krijgen zo af en toe een vorm van huiscatechese. Op Palmzondag hebben we een middagdienst in kleine kring belegd, met enkele gemeenteleden en een aantal Hongaarse familieleden. De dienst werd grotendeels in het Hongaars gehouden, de Nederlandse bijdragen werden getolkt. Er is vervolgcontact en de familie is als lid ingeschreven.
2. Een gemeentelid dat onder traumatische omstandigheden een kind heeft kind gekregen en het alleen zal moeten grootbrengen, wil het kind graag laten dopen, maar ziet heel erg op tegen een doopdienst in een complete gemeente.
3. Een moeder lijdt aan een ernstige postnatale depressie. Zij kan de confrontatie met grote aantallen mensen niet aan, maar zij en haar man willen hun kind wel heel graag laten dopen.
4. Een gemeentelid is getrouwd met een vrouw uit het oosten van Europa die oosters-orthodox is. Voor haar is onze protestantse manier van kerkgaan erg abstract: vergeleken bij haar traditie is het véél woorden en weinig sfeer en geur. Zij zoeken naar een mogelijkheid om hun kind te laten dopen waarbij aan de tradities van beide partners tegemoet gekomen kan worden.

In andere tradities en andere landen is het gebruikelijk dat doopdiensten in beperkte kring worden gehouden, buiten de gewone kerkdiensten. In de Rooms-Katholieke kerk zijn doopvieringen meestal op zondag na de gewone viering of op zondagmiddag. Zo gaat het ook in diverse protestantse kerken elders in Europa. Zoals bij ons een huwelijksinzegening een kerkdienst in beperkte kring is, zo is dat elders ook met doopdiensten het geval.

In onze Nederlands-protestantse traditie is er ooit voor gekozen om de doop in de gehele gemeente te vieren. Dat sluit aan bij de allervroegste tradities, toen de nieuwe gelovigen in de Paasnacht bij zonsopgang werden gedoopt in het bijzijn van de gehele gemeente. Het is ook het mooiste: de gehele gemeente heet de nieuwe leden welkom – ze worden tenslotte geen leden van een instituut, maar van een gemeenschap.

Tegelijkertijd is er altijd ruimte geweest voor de ‘nooddoop’, ook in protestantse kring: als het kind of de moeder dreigde te sterven vóór de eerste doopgelegenheid in de gemeente, kon er aan huis gedoopt worden.

De vraag naar ‘dopen in kleine kring’ komt niet alleen van mensen in bijzondere situaties. Ik hoor ook vanuit de gemeente soms dat mensen het een lastig idee vinden om kinderen ‘op te nemen in de gemeenschap’ en daar als gemeente ook een gelofte bij af te leggen, terwijl je de ouders niet kent en misschien nooit meer terugziet, want in de praktijk zijn lang niet alle doopouders geregelde kerkgangers. Dat is niet in alle gevallen een kwestie van ‘randkerkelijkheid’: de zondagse kerkgang is lang niet meer voor alle kerkleden het centrale moment van hun geloofsleven, hoe we daar ook over denken. De vormgeving van geloofsleven en kerkelijke betrokkenheid is heel divers geworden.

In jaren dat er veel kinderen geboren worden, is soms de verzuchting te horen dat er wel erg veel doopdiensten zijn, met veel drukte en gedoe dat ten koste gaat van de concentratie op de prediking. Iemand heeft al eens voorgesteld om een aantal doopdiensten naar de zondagmiddag te verplaatsen – maar dan zouden het bijna vanzelf doopvieringen in kleine kring worden...

De doop 'midden in de gemeente' blijft het uitgangspunt. Maar het is de moeite waard om vanuit pastorale en missionaire motieven ruimte te maken voor doopvieringen die toegesneden zijn op de bijzondere behoeften of noden van een familie. Dat geeft ook de gelegenheid om heel persoonlijk te worden, dingen te benoemen die in een openbare eredienst niet gezegd zouden worden (omdat de bijzondere situatie dan 'op straat' zou komen te liggen). Het zou deel kunnen zijn van een intensief sociaal-pastoraal traject waarbij sommige gemeenteleden nauw zijn betrokken.

De harde (of juist 'zachte') kern van elke doopviering is dat het verbeeldt hoe God zich met een mensenleven verbindt, hoe een levensweg een weg met Jezus wordt. We zijn ons ervan bewust dat dit in onze tijd en cultuur niet meer automatisch een leven betekent in het voorgestane patroon van een kerkgemeenschap. We zullen er wel veel aan doen om het contact tussen doopfamilie en gemeente levend te houden. Dat geldt ook nu al: van tijd tot tijd worden er lijntjes uitgezet naar doopouders die niet uit eigen beweging bij de kerk betrokken blijven, en dat heeft in de afgelopen jaren diverse keren aantoonbaar goed gewerkt – en soms ook niet.

Misschien is het wel goed om voor zo'n doopviering in kleine kring een standaard tarief vast te stellen, zoals dat ook bij huwelijk en uitvaart wordt toegepast: dat drukt uit dat we niet zomaar wat aanrommelen. Het geeft aan dat we deze uitzonderlijke situaties een plaats geven in ons gemeentebeleid, en de betrokkenen kunnen ermee tonen dat het hun iets mag kosten – natuurlijk kan er voor mensen in financiële nood altijd een voorziening worden getroffen.

Deze notitie, opgesteld op 22 augustus 2016 door ds. Piet van Veldhuizen, is aanvaard in de vergadering van de wijkkerkenraad op 29 augustus 2016. Een aantal verwijzingen naar concrete personen of families is uit de tekst verwijderd voor publicatie (op 7 december 2017).